Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

Estonsko

1 Millistel tingimustel abielu lahutatakse?

Abielu võib lahutada perekonnaseisuamet või notar abikaasade vastastikusel kokkuleppel abikaasade ühise kirjaliku avalduse alusel või kohus ühe abikaasa hagi alusel teise abikaasa vastu, kui abikaasad vaidlevad abielu lahutamise või lahutusega seotud asjaolude üle või kui perekonnaseisuasutus ei ole pädev abielu lahutama.

2 Millistel alustel abielu lahutatakse?

Perekonnaseisuasutus või notar võib abielu lahutada abikaasade vastastikusel kokkuleppel abikaasade ühise kirjaliku avalduse alusel ja kui mõlema abikaasa elukoht on Eestis.

Abielu võib lahutada kohus ühe abikaasa hagi alusel teise abikaasa vastu, kui abielusuhted on pöördumatult lõppenud. Abielusuhted on lõppenud, kui abikaasadel abielulist kooselu enam ei ole ja on alust arvata, et abikaasad kooselu ei taasta. Abielusuhete lõppemist eeldatakse, kui abikaasad on elanud vähemalt kaks aastat eraldi.

3 Millised on abielu lahutamise õiguslikud tagajärjed seoses

3.1 abikaasadevaheliste isiklike suhetega (nt perekonnanimi)

Abielu lahutus ei mõjuta abikaasadevahelisi isiklikke suhteid. Abielu lahutamisel võib kohus või perekonnaseisuasutus taastada isiku avalduse alusel tema varem kantud perekonnanime, muidu säilib isiku abielu ajal kantud perekonnanimi.

3.2 vara jagamisega abikaasade vahel

Abielu lõppedes jagatakse vara vastavalt abikaasade vahel kehtivale varasuhtele. **Varaühisuse** korral jagavad abikaasad omavahel ühisvara reeglina võrdselt kaasomandi lõpetamise sätete kohaselt. Ühisvara koosseis määratakse kindlaks varasuhte lõppemise seisuga. Abikaasad ei ole kohustatud vara jagama abielu lahutamisel. Kuni jagamiseni teostavad abikaasad ühisvaraga seotud õigusi ja kohustusi ühiselt, samuti on neil õigus vallata ühisvara hulka kuuluvaid esemeid ühiselt.

Vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhte lõppedes selgitatakse välja mõlema abikaasa soetisvara ja määratakse kindlaks soetisvarade tasaarvestamisest tulenev rahaline nõue.

Juhul, kui abikaasad soovivad vara jagada abielu lahutamisel, jagatakse vara vastavalt valitud varasuhtele või abieluvaralepingust tulenevalt. Kui abikaasad on sõlminud abieluvaralepingu, lõpeb see abielu lahutamisega. Abieluvaralepingu lõppemisel abielu lahutamisega lõppevad abieluvaralepingust tulenevad õigused ja kohustused. Vara jagatakse vastavalt abieluvaralepingule.

3.3 abikaasade alaealiste lastega

Vanemate abielu lahutamine ei mõjuta vanemlikku vastutust ning vanematel säilib ühine hooldusõigus.

Üldiselt peaksid vanemad kokku leppima, kelle juures laps elama hakkab, kes millisel määral lapse kasvatamises osaleb ning missugusel viisil ja kui pika ajavahemiku kaupa tuleb ülalpidamist anda. Igakuine elatis alaealisele lapsele ei või olla väiksem kui perekonnaseaduse alusel alaealisele lapsele välja arvutatud elatise miinimumsumma.

Kui vanemad ei soovi või ei suuda lapse hooldusõigust ühiselt teostada, on kummalgi vanemal õigus kohtult hagita menetluses taotleda, et lapse hooldusõigus antaks talle osaliselt või täielikult üle. Muudatused hooldusõiguses ei mõjuta vanema ülalpidamiskohustust alaealise lapse suhtes.

3.4 abikaasa ülalpidamise kohustusega?

Lahutatud abikaasal on õigus ülalpidamisele:

kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni, kui lahutatud abikaasa ei suuda pärast lahutust ühise lapse hooldamise tõttu ise enda ülalpidamise eest hoolitseda;

kui lahutatud abikaasa ei suuda kas oma vanuse või oma terviseseisundi tõttu pärast lahutust ise enda ülalpidamise eest hoolitseda ning vanusest või terviseseisundist tingitud abivajadus oli abielu lahutamise ajaks olemas. Vanuse või terviseseisundi tõttu võib teiselt lahutatud abikaasalt ülalpidamist nõuda ka juhul kui vanusest või terviseseisundist tingitud abivajadus oli olemas ajaks, millal lõppes õigus saada teiselt lahutatud abikaasalt ülalpidamist muul seaduses sätestatud alusel. Ülalpidamist tuleb maksta nii kaua, kuni ülalpidamist saama õigustatud isikult ei või endale sissetuleku hankimist eeldada.

Lapse isa on kohustatud lapse ema ülal pidama kaheksa nädalat enne ja kaksteist nädalat pärast lapse sündi.

Kohus võib vabastada lahutatud abikaasa ülalpidamiskohustusest seadusest tulenevatel alustel.

Ülalpidamist saama õigustatud lahutatud abikaasa võib nõuda seadusest tuleneva ülalpidamiskohustuse täitmist üksnes alates hagi esitamisest.

4 Mida tähendab õigusmõiste „lahuselu" igapäevaelus?

Lahuseluna vaadeldakse olukorda, kus abikaasadel puudub ühine kodune majapidamine ja abieluline kooslus ning vähemalt üks abikaasadest ei soovi seda ilmselt taastada või luua.

5 Millised on lahuselu eeltingimused?

Abikaasad elavad lahus.

6 Millised on lahuselu õiguslikud tagajärjed?

Kui abikaasad elavad lahus, võib üks abikaasa nõuda teiselt:

perekonna huvides kasutatud esemeid juhul, kui ta vajab esemeid oma eraldatud majapidamises ja tal on esemete edasikasutamiseks õigustatud huvi. Perekonna eluaseme tavalise sisustuse esemed, mis kuuluvad abikaasadele ühiselt, jagatakse nende vahel õigluse põhimõttest lähtudes. Üldreeglina võib kumbki abikaasa väljaandmisnõude alusel võtta endale tema omandis olevad tarbeesemed. Ühises omandis (st eelkõige abikaasade kaasomandis) olev vara tuleb jagada õiglaselt ja teineteise ning laste huve arvestades.

loovutama perekonna ühise eluaseme või osa sellest talle ainukasutamiseks, kui see on vajalik suurte isiklike vastuolude vältimiseks. Kuigi esmajoones tuleb siin lähtuda eluruumi omaniku eelisõigusest, võidakse eluruum jätta ka mitteomanikust abikaasa kasutusse, kui kohus peab seda mõlema abikaasa võimalusi ja laste huve arvestades vajalikuks.

Kui abikaasad elavad lahus, annab kumbki perekonna huvides tehtud teise abikaasa tavapäraste kulutuste rahuldamiseks ülalpidamist korrapäraselt makstavate rahasummadena.

7 Mida tähendab mõiste „abielu kehtetuks tunnistamine" igapäevaelus?

Abielu kehtetuks tunnistamine tähendab, et abielu on olnud algusest peale tühine. Abielu võib kehtetuks tunnistada ainult kohtuotsusega.

8 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise eeltingimused?

Abielu kehtetuks tunnistamisel tohib tugineda ainult perekonnaseaduses välja toodud kehtetuse alustele, st kohus võib hagimenetluses abielu kehtetuks tunnistada, kui:

abielu sõlmides on rikutud nõuet abiellumisea või teovõime kohta;

abielu sõlmides on rikutud seaduses sätestatud abiellumiskeeldu;

abielu sõlmides on rikutud seaduses ettenähtud vorminõudeid;

vähemalt ühel abikaasal oli abielu sõlmimise ajal vaimutegevuse ajutine häire või kui ta oli muul põhjusel otsusevõimetu;

abielu on sõlmitud pettuse, ähvarduse või vägivalla mõjul, sh abikaasa terviseseisundit või muid isiklikke asjaolusid varjates, kui see asjaolu on abielu sõlmimise seisukohalt oluline;

ühe või kummagi poole kavatsus ei olnud täita abieluseisundiga kaasnevaid kohustusi, vaid abielu on sõlmitud muude kavatsustega, eeskätt eesmärgiga Eesti elamisluba (näilik abielu);

abikaasad on abielu kestel toimunud soovahetuse tagajärjel samast soost.

Muuhulgas eeldatakse, et abielu on tühine, kui:

abielu on sõlminud samast soost isikud;

abielu sõlmimise on kinnitanud perekonnaseisuametniku pädevuseta isik või

kas või üks pool ei ole avaldanud abielu sõlmimise tahet.

9 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise õiguslikud tagajärjed?

Abielu kehtetuks tunnistamisel on abielu tühine algusest peale, välja arvatud juhul kui abielu tunnistatakse kehtetuks põhjusel, et abielus on samast soost isikud, millisel juhul loetakse abielu lõppenuks kohtuotsuse jõustumisest. Isikutel, kelle abielu on kehtetuks tunnistatud, ei ole abielust tulenevaid õigusi ja kohustusi teineteise suhtes (sh abieluvaralepingust, mis on samuti tühine).

Kui abielu tunnistatakse kehtetuks põhjusel, et üks abielluja varjas teise abielluja eest, et ta on juba abielus, või mõjutas teist abikaasat abielluma pettuse, ähvarduse või vägivallaga, võib kohus temalt välja mõista elatise temaga kehtetus abielus olnud isikule, kohaldades abikaasa ülalpidamise kohta käivat. Kohus võib õigusvastaselt abielu sõlmima kallutatud poole nõudel kohaldada poolte varalistele suhetele abieluvara käsitlevaid õigussätteid (st abikaasade ühisvara).

Kehtetuks tunnistatud abielust sündinud lastel on samad õigused ja kohustused kui abielust sündinud lastel.

10 Kas abielulahutusega seotud küsimusi on võimalik lahendada kohtuväliselt?

Abikaasade vastastikusel kokkuleppel võib abielu lahutada perekonnaseisuasutuses või notari juures. Abielulahutuse õiguslikud tagajärjed (nt abieluvara jagamise) võib sätestada lahutavate abikaasade vahelises kokkuleppes.

Juhul, kui abikaasadel tekivad vaidlused lahutusega seotud asjaolude üle, siis lahenduse leidmiseks kohtuvälised võimalused puuduvad.

11 Kuhu tuleb esitada abielu lahutamise, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise avaldus? Millised on avalduse vorminõuded ja millised dokumendid tuleb lisada?

Abielu lahutamiseks võib avalduse esitada:

abikaasa elukohajärgsele perekonnaseisuasutusele (kui mõlema abikaasa elukoht on Eestis);

notarile;

kostja elukohajärgsele esimese astme kohtule (maakohtule).

Abielu kehtetuks tunnistamise avaldus tuleb esitada kostja elukohajärgsele esimese astme kohtule (maakohtule).

Perekonnaseisuasutuses lahutatakse abielu abikaasade isikliku ühise kirjaliku avalduse alusel. Abikaasad kinnitavad avalduses, et neil ei ole lastesse, ühisvara jagamisse või elatise väljamõistmisse puutuvaid vaidlusi. Abielu lahutamise avaldusele lisatakse abielu sõlmimist tõendav dokument. Kui abikaasa ei saa mõjuval põhjusel ühise avalduse esitamiseks isiklikult perekonnaseisuasutusse ilmuda, võib ta esitada notariaalselt tõestatud eraldi avalduse. Võõrkeelsed dokumendid tuleb esitada perekonnaseisuasutusele koos notari, konsulaarametniku või vandetõlgi kinnitatud tõlkega. Abielukande aluseks olev välisriigi dokument peab olema legaliseeritud või kinnitatud *apostille*`ga, kui välisleping ei näe ette teisiti.

Notari juures lahutatakse abielu abikaasade isikliku ühise kirjaliku avalduse alusel. Abielu lahutamise avaldusele lisatakse abielu sõlmimist tõendav dokument. Kui abikaasa ei saa mõjuval põhjusel ühise avalduse esitamiseks isiklikult notari büroosse ilmuda, võib ta esitada notariaalselt tõestatud eraldi avalduse. Võõrkeelsed dokumendid tuleb esitada perekonnaseisuasutusele koos notari, konsulaarametniku või vandetõlgi kinnitatud tõlkega. Abielukande aluseks olev välisriigi dokument peab olema legaliseeritud või kinnitatud *apostille*`ga, kui välisleping ei näe ette teisiti.

Eesti kohtus lahendatavas abieluasjas esitatakse hagi abikaasade ühise elukoha järgi, selle puudumisel kostja elukoha järgi. Kui kostja elukoht ei ole Eestis, esitatakse hagi poolte ühise alaealise lapse elukoha järgi, ühise alaealise lapse puudumisel hageja elukoha järgi. Abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise hagi esitamisel kohtule peab hagiavaldus vastama tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud tsiviilhagi kõigile vorminõuetele.

Hagiavaldus ja dokumentaalsed tõendid tuleb esitada kohtule kirjalikult või elektrooniliselt ning eesti keeles A4 formaadis.

Hagiavalduses märgitakse kohtu nimi, nii avaldaja ja kostja (abikaasad) kui ka ühiste alaealiste laste isikuandmed. Samuti tuleb märkida kes lapsi ülal peab ja kasvatab, kelle juures lapsed elavad ning ettepanek vanemaõiguste ja laste kasvatamise edasiseks korraldamiseks. Lisaks märgitakse hagiavalduses hageja selgelt väljendatud ja hagi aluseks olevad faktilised asjaolud; hageja peab loetlema ning esitama hagiavalduses tema käsutuses olevad tõendid.

Ühisvara jagamise korral tuleb hagiavalduses lisaks eelnevale ära märkida ka vara koosseis ja asukoht, määrata kõigi hageja asjade väärtus ning ettepanek ühisvara jagamiseks. Kui abikaasad on sõlminud abieluvaralepingu, tuleb see hagiavaldusele lisada.

Hagiavaldusele peab alla kirjutama hageja või tema esindaja. Esindaja puhul lisatakse sellele volikiri või muu dokument, mis tema volitusi tõendab.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Kui menetlusabi taotleja ei suuda oma majandusliku seisundi tõttu menetluskulusid tasuda või kui ta suudab neid tasuda üksnes osaliselt või osamaksetena ja on piisav alus eeldada, et kavandatav menetluses osalemine on edukas, võib kohus vabastada ta täielikult või osaliselt õigusabi kulude kandmisest ja jätta need riigi kanda.

13 Kas abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse saab edasi kaevata?

Abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise kohta tehtud otsuse saab apellatsioonimenetlust reguleerivate üldsätete kohaselt edasi kaevata, kui apellant leiab, et esimese astme kohtu otsus põhineb õigusnormi rikkumisel (nt esimese astme kohus on materiaalõiguse või menetlusõiguse normi ebaõigesti kohaldanud).

14 Milline on abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise õigusliku tunnustuse taotlemise kord selles liikmesriigis, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus?

Tulenevalt Euroopa Nõukogu määrusest (EL) 2019/1111 tunnustatakse Euroopa Liidu siseselt (v.a Taani) ühes liikmesriigis tehtud otsust abielulahutuse kohta automaatselt teistes liikmesriikides ilma, et selleks oleks vaja erimenetlust.

15 Millisesse kohtusse peaksin pöörduma, kui soovin vaidlustada abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse tunnustamist, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse tunnustamise vaidlustamiseks tuleb pöörduda Euroopa Nõukogu määruses (EL) 2019 /1111 avaldatud nimekirjas välja toodud liikmesriigi apellatsioonikohtu poole. Eestis on selleks kohtuks ringkonnakohus.

Kohtulahendi edasikaebamise kord ja tähtaeg sätestatakse kohtulahendis.

16 Millise riigi õigust lahutusmenetluses kohaldatakse, kui abikaasad ei ela selles liikmesriigis või on eri riikide kodanikud?

Abielu lahutamisel kohaldatakse selle riigi õigust, kus on abikaasade ühine elukoht. Kui abikaasadel on elukoht eri riikides, kuid neil on ühine kodakondsus, määratakse abielu üldised õiguslikud tagajärjed selle riigi õigusega, mille kodanikud nad on. Kui abikaasade elukohad on eri riikides ja neil on erinev kodakondsus, määratakse abielu üldised õiguslikud tagajärjed selle riigi õiguse alusel, kelle territooriumil:

oli nende viimane ühine elukoht, kui ühe abikaasa elukoht on selles riigis;

on vastaspoole elukoht;

on ühistaotluse puhul ühe abikaasa elukoht;

on lahutuse taotleja elukoht, kui ta on seal elanud vähemalt aasta vahetult enne taotluse esitamist, või on lahutuse taotleja elukoht, kui ta on seal elanud vähemalt kuus kuud vahetult enne taotluse esitamist ja kui ta on kõnealuse liikmesriigi kodanik.

Kui abielu lahutamine ei ole eelnevalt nimetatud õiguse järgi lubatud või on lubatud ainult väga rangetel tingimustel, kohaldatakse selle asemel Eesti õigust, kui ühel abikaasal on elukoht Eestis või Eesti kodakondsus või kui tal oli abielu sõlmimise ajal elukoht Eestis või Eesti kodakondsus.

Viimati uuendatud: 22/02/2024

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.